

6. Metronsuunnittelutoimisto

Yleistä. Kaupunginvaltuuston 7.4.1965 tekemä päätös julkisen henkilöliikenteen pitkän tähtäyksen kehittämisestä edellytti, että metronsuunnittelutoimikunnan valmisteltavaksi määrätty esitys metro-ohjelman I vaiheesta käsiteltäisiin rinnan Helsingin kaupunkiseudun kokonaisliikennetutkimuksen kanssa, jonka suorittamisesta sovittiin Espoon kauppalan ja Helsingin maalaiskunnan kanssa ja johon osallistuivat tie- ja vesirakennushallitus ja Helsingin Seutukaavaliitto. Tutkimus annettiin Insinööritoimisto Smith & Polvisen tehtäväksi sopimuksin, jonka mukaan työ valmistuisi v:n 1967 lopussa. Metronsuunnittelutoimikunnan tavoitteena kertomusvuoden alkupuolella oli, että se voisi tehdä esityksensä ko. vaiheen toteuttamispäätökseksi saatuaan kokonaisliikennetutkimuksen tuloksista tarpeelliset ennakkotiedot.

Toimikunnan toisena päätehtävänä oli pitkäaikainen metron myöhempien vaiheiden tilanvarausten kehittäminen ja valvominen. Suunnittelun metroverkon ja sen toteuttamisvaiheiden perusteellinen tarkistaminen vaati metron suunnitteluun vaikuttavien kehitysnusteiden uudelleen laatimisen sopivin väliajoin. Jo laaditut selvitykset pohjautuivat ennusteisiin, jotka perustuivat vuosien 1956—1960 tilastotietoihin ja noin v:n 1961 ajankohtaisina pidettyihin kaavoitus- yms. suunnitelmiin. Helsingin kaupunkiseudun kokonaisliikennetutkimuksen tuloksena oli odotettavissa vastaavien, v:n 1966 tilastotietoihin ja saman vuoden ajankohtaisten

maankäyttötietojen analysointiin perustuvia ennusteita, joiden pohjalla metroa koskevien ennusteiden suunniteltu ensimmäinen uusinta voitaisiin suorittaa. Tilanvarauksia tarkistettiin kertomusvuonna yksityiskohdaisesti monilla sellaisilla alueilla, joilla esim. asemakaavan laadinta oli vireillä.

Liikenteen vaikeutuminen itäisiin esikaupunkeihin aiheutti sen, että metronsuunnittelutoimikunnan oli ryhdyttävä harkitsemaan toimenpiteitä, jotka parantaisivat mainitun suunnan julkisia liikenneyhteyksiä jo ennen metron koko I vaiheen suunnitelman toteuttamista. Kertomusvuoden alkupuolella tutkittiin useita erilaisia, mm. eri valtuustoaloitteissa ehdotettuja mahdollisuuksia lisätä nopeasti itäisten Esikaupunkien julkisen henkilöliikenteen kuljetuskykyä ja sujuvuutta, samoin tutkivat asiaa kaupungin muut ao. virastot. Selvitykset osoittivat, että metron rakentaminen Puotinharjasta Hakaniemeen olisi teknillisesti toteutettavissa n. kolmessa vuodessa ja että muunlaiset toimenpiteet eivät olisi sen nopeammin tai edullisemmin toteutettavissa. Näin ollen olisi tarkoituksenmukaisinta rakentaa ko. metron osa mahdollisimman pian ja sen valmistumiseen mennessä tyytyä liikenneväylillä tehtävissä oleviin väliaikaisiin parannuksiin, jotka osaltaan helpottaisivat myös linja-autoliikennettä. Sörnäisten Rantatien leventämistyö valmistui kertomusvuonna. Kaupunginhallituksen tekemän päätöksen mukaisesti päällystettiin kertomusvuoden kesällä Kulosaaren sillalla olevat metrokaistat moottoriajoneuvoliiken-

6. Metronsuunnittelutoimisto

teeseen soveltuviksi. Samoin tehtiin syksyksi väliaikainen ajotie Kulosaaren sillalta Hämeentien alitse Aleksis Kiven kadulle käyttäen entiseltä satamaradan penkereeltä metrolle varattua tilaa. Näiden toimenpiteiden jälkeen itäisen liikenteen olennaisena esteenä olivat riittämättömät katuväylät keskustan ja Sörnäisten niemen välillä sekä Porvoontien kapeus Siilitien ja Puotinharjun välillä. Edellinen este oli vain suurisuuntaisin rakennustöin poistettavissa. Jälkimmäisessä paikassa olivat tienrakennustyöt käynnissä.

Hakaniemen-Puotinharjun metron rakentamisesta metron I vaiheen erillisenä osana tehdyn selvityksen tulokset kustannusarvioineen julkaistiin syyskuussa ja 19.10. kaupunginvaltuusto päätti kehottaa kaupunginhallitusta ryhtymään kaikkiin välttämättömiin toimenpiteisiin, jotta työt aloitettaisiin, niin että metrolinja saataisiin liikennöitävään kuntoon 1970-luvun alussa. Metronsuunnittelutoimikuntaa kehoitettiin tekemään kaupunginhallitukselle teknilliset ja taloudelliset selvitykset sisältävä esitys, jonka perusteella voitaisiin päättää metrolinjaosuuden töiden aloittamisesta sekä metroon liittyvän kaluston hankinnasta.

Metronsuunnittelutoimikunta käsitteli kokouksissaan 27.9., 4.10. ja 25.10. metron suunnittelutöiden silloista vaihetta ja vuoden loppuun mennessä pyrittiin laatimaan valmiiksi yleissuunnitelma ja selvitykset. V:n 1967 talousarviossa oli varattu 8 mmk metron rakennustyöhön käytettäväksi. Kaupunginvaltuuston 21.12.1966 tekemän päätöksen johdosta metronsuunnittelutoimikunta kuitenkin keskeytti esitysehdotuksen käsittelyn ja jäi odottamaan toimikunnan uudelleen järjestelyä ja uusia toimintaohjeita.

Metro-ohjelman I vaiheeseen sisältyvästä Mannerheimintien uudelleenrakentamisesta julkisen ja yleisen liikenteen tehokkaaksi pääväyläksi laadittiin kertomusvuonna kaupunkisuunnitteluviraston kanssa neuvotellen miltei valmiiksi yksityiskohtainen suun-

nitelma, joka käsitti Rautatiekadun pohjoispuolisen osan. Neuvotteluissa esille tuotu Töölön liikenteen periaatteessa erilainen ratkaisu aiheutti seuraavaan vuoteen jatkuvia lisäselvityksiä.

Kertomusvuoden alussa tilattiin kolmelta ulkopuoliselta työryhmältä perustellut ehdotukset metrovaunuja ja metron energiansyöttöverkkoa koskeviksi teknillisiksi eritteilyiksi. Ne valmistuivat pääosiltaan vuoden loppuun mennessä. Teknillisiä tietoja kotija ulkomaisten tehtaiden metron käyttöön soveltuvista tuotteista pyydettiin lähettämällä tehtaille ja niiden myyntiedustajille kiertokirjeitä ja neuvottelemalla tehtaiden edustajien kanssa.

Ulkopuolisille annettiin tehtäväksi mm. tietokoneitä sekä maasto- ja maaperätutkimuksia.

Kaupungin pitkän tähtäyksen taloussuunnitelmaa varten vuosiksi 1968—1977 laadittiin metron sijoitusohjelma sekä liikennelaitokselle selvitys tänä kautena liikenteeseen otettavien metron osien käyttötaloudesta.

Valtuuston muutettua metron suunniteluun myönnetyn määrärahan säästön käyttötarkoitusta annettiin rakennusviraston tehtäväksi eräiden metron leikkaus- ja pengerystöiden suorittaminen Porvoontien ja Viikintien risteuksen tietöiden yhteydessä. Työ, joka täten tuli ratkaisevasti halvemmaksi kuin myöhemmin erikseen tehtynä, alkoi kertomusvuoden lopulla. Samoin v. 1966 jatkettiin niiden metronrakennustöiden valvomista, joihin Kaivokadun Tunneli Oy velvoitettiin sen saadessa luvan kävelytunnelin rakentamiseen Kaivokadun poikki tälle kohdalle suunnitellun metroaseman yhteyteen. Toimikunta ja sen toimisto osallistuivat myös eräiden muiden kävelytunneli- yms. hankkeiden suunnitteluun, jotka liittyivät metrosuunnitelmiin.

Toimikunnan kokoonpano ja kokoukset. Metronsuunnittelutoimikunnan kokoonpano oli sama kuin edellisenä vuonna, jolloin toimikunta 20.5.1965 perustettiin.

Toimikunta kokoontui vuoden aikana 17 kertaa ja asioita oli 171.

Toimikunnan pääasiallinen työ keskittyi kertomusvuonna siihen, että esitys metro-ohjelman I vaiheen rakentamispäätökseksi voitaisiin antaa kaupunginvaltuustolle mahdollisimman pian, sekä vuoden lopulla eri esityksen valmistelemiseen mainittuun I vaiheeseen sisältyvästä Hakaniemen-Puotinharjun metrosta.

Metronsuunnittelutoimikunnan merkittävimmät päätökset koskivat mm. seuraavia asioita: neljän asiantuntijajaoston asettamista kaupunginhallituksen valtuutuksen mukaisesti (25.1. 10 §); sopimusten tekemistä ehdotusten ja niiden perusteluiden laatimisesta metrovaunujen mekaanista ja sähköistä puolta sekä metron I vaiheen energiansyöttöjärjestelmää koskeviksi teknillisiksi eritelyiksi Suomen Kaapelitehdas Oy:n, Lokomo Oy:n, Strömberg Oy:n, Valmet Oy:n sekä erikseen Berliinistä olevan Allgemeine Electricitäts-Gesellschaft ja Düsseldorfista olevan Kiepe Bahn Elektrik nimisten toiminimien kanssa (3.2. 18 §, 16.3. 43 §); toimikunnan tulevia toimenpiteitä itäisten esikaupunkien julkisen liikenteen auttamiseksi (19.4. 57 §); valtiot.maist. Harri Liljendahlin määräämistä liikenneosaston päälliköksi ja samalla liikenneasioiden jaoston puheenjohtajaksi (17.5. 67 §) sekä perusteita, joiden mukaisesti kaupunginhallitukselle töiden aloittamisesta metrolinjalla Hakaniemi-Puotinharju tehtävä esitys laadittaisiin vaihtoehtoisine rata-suuntineen sekä taloudellisine laskelmineen ja rahoitus- ja työohjelmineen, sekä vielä lisäohjeiden antamista sen edelleen valmistelemisesta (15.11. 156, 157 §, 8.12. 164 §, 15.12. 170 §).

Asemakaavallisiin toimenpiteisiin ryhtymiseksi tilan varaamiseksi metroa ja siihen liittyviä laitoksia ja järjestelyjä varten päätettiin metronsuunnittelutoimistoa kehottaa antamaan ao. virastoille ja suunnitteluelimille »vain virastokäyttöön» merkityn tilanvarausten yleiskartan, joka tilanvarausten

täsmentyessä aika-ajoin vaihdettaisiin uuteen, sekä liittämään karttaan kehotuksen, joka selvittäisi, millaisia suunnitelmia tehdessään suunnittelijoiden olisi neuvoteltava metronsuunnittelutoimiston kanssa (22.2. 30 §).

Kaupunginhallitukselle tehdyt esitykset koskivat mm. seuraavia asioita: toimiston henkilökunnasta muodostetun 16 henkilön ryhmän lähettämistä opintomatalle Tukholmaan ja Hampuriin (3.2. 16 §) sekä toimikunnan oikeuttamista myönnetyn määrärahan käyttötarkoitusta muuttaen suorittamaan eräitä tiettyöhön kuulumattomia metroradan leikkaus- ja pengerrystöitä Porvoontien ja Viikintien risteykseen tietöiden yhteydessä (13.9. 116 §, 25.10. 140 §).

Lausunto kaupunginhallitukselle annettiin Keskustan asemakaavatoimikunnan mietinnöstä (17.8. 100 §).

Toimisto. Metronsuunnittelutoimiston tehtävänä oli kertomusvuonna tarkkailemalla erilaisia vireillä olleita rakennushankkeita ja kehittämällä metrosuunnitelmia huolehtia siitä, että metroa varten tarpeelliset tilat pysyisivät vapaina. Täten toimisto neuvoteli ja antoi lausuntoja useista asemakaava-, tie- ja rakennussuunnitelmista sekä oli jatkuvassa yhteistoiminnassa eräiden yksityisten rakentajien kanssa varmistuen heidän rakennussuunnitelmiansa toteuttamisen yksityiskohdissaankin metrosuunnitelmiin sopivalla tavalla.

Toimistoon palkattiin vuoden alkupuolella vielä useita sellaisen ammattialan edustajia, joita esivalmistelujen aikana ei ollut otettu palvelukseen eikä vielä v. 1965 ollut saatu. Työaloilla, joilla kyllin selvästi rajattuja tehtäviä voitiin antaa ulkopuolisille, palkattiin toimistoon vain näiden työtä ohjaamaan ja kokoamaan tarpeellinen työvoima. Työvoiman saantivaikeuksien takia jäi huomattava henkilövajaus v. 1967 täytettäväksi. Toimiston työssä oli kertomusvuoden alussa tärkeällä sijalla uuden henkilökunnan perehdyttäminen tehtäviinsä. Keväällä toimiston

6. Metronsuunnittelutoimisto

avaintehtävissä olevat työntekijät, 16 henkilöä, tekivät viikon kestävän opintomatkan Tukholmaan ja Hampuriin. Pienempinä ryhmänä tai yksittäin tehtiin lisäksi muita opintomatkoja. Erilaisilla kursseilla koulutettiin henkilökuntaa työssä esille tuleviin erikoistehtäviin. Aikaisempia teknillisiä suunnitelmia kehitettiin ja tarkistettiin. Sellaisia ryhdyttiin tekemään niiltä aloilta, kuten vauvuista, sähköjärjestelmistä ja turvalaitteista, joilla aikaisemmat kustannus- yms. selvitykset oli tehty ilman varsinaista teknillistä suunnittelua. Tilanvarausten valvominen jatkui vaatien runsaasti työtä mm. Itäisen moottoritien—Porvoontien suunnittelun ja kaavoitustöiden yhteydessä. Kaupunginhallitukselle, kiinteistöviraston tonttiosastolle, kaupunkisuunnitteluviraston asemakaavaosastolle ym. annettiin lukuisia kirjallisia lausuntoja metron rakentamiseen liittyvistä kysymyksistä.

Toimiston johtajana oli edelleen tekn.tri Reino Castrén sekä osastojen päällikköinä: rakennusosaston dipl.ins. B. V. Huhtinen, koneosaston tekn.tri Eino Ilmonen ja hallinto-osaston lainop.kand. Toivo Tuunanen. Liikenneosaston päälliköksi määrättiin 17.5. valtiot.maist. Harri Liljendahl.

Henkilökunnan jakaantuminen osastoit-
tain 31.12.1966:

	M	N	Yht.
Johtaja	1		1
Hallinto-osasto	4	10	14
Rakennusosasto	19	2	21
Koneosasto	12	—	12
Liikenneosasto	6	1	7
Koko henkilökunta	42	13	55

Näistä vain hallinto-osastolla oli yksi vi-
ranhaltija, muut olivat työsopimussuhteessa.

Toimisto sijaitti vuokrahuoneistossa Mu-
seokatu 8.

Toimiston diaariin merkittiin kertomus-

vuonna 1 677 asiaa, joista saapuneita kirjeitä
oli 994 sekä lähetettyjä 683.

Metronsuunnittelutoimiston johtaja päätti
toimikunnan antamin valtuuksin mm. määrä-
summaa pienemmistä työtilauksista ja han-
kinnoista sekä työsopimuksen tekemisestä
ja purkamisesta henkilöiden kanssa, joiden
palkka ei ylitä määrättyä rajaa.

Kaupunginhallituksen määräämänä toi-
miston johtaja osallistui Helsingin kaupunki-
seudun kokonaisliikennetutkimukseen sitä
johtavan komitean ja työryhmän jäsenenä.
Toimisto oli mukana käytännöllisessä työssä
lukuisin neuvotteluin ja erikoistutkimuk-
sin.

Toimiston johtajan päätökset koskivat
mm. seuraavia asioita: metrolinjan maasto-
tutkimuksen ja pohjatutkimusten antamista
välillä Suolakiventien alikulkusilta — Mar-
janiementien risteys Insinööritoimisto Viatek
— Häyrinen & Co:n suoritettavaksi (25.4.
22 §, 20.5. 35 §); metrojunan ajodynaamisten
laskemistehtävien suorituksen tilaamista Hel-
singin Yliopiston ydinfysiikan laitoksen las-
kentatoimistolta (7.7. 42 §) sekä eräiden
metron siltoja koskevien staattisten laskel-
mien tilaamista Suomen Kaapelitehdas Oy:n
tietokoneosastolta (20.9. 53 §).

Asiantuntijaelimet. Toimikunnan esityk-
sestä kaupunginhallitus 9.12.1965 oikeutti
toimikunnan asettamaan asiantuntijaelimä,
joissa voi puheenjohtajana tai jäsenenä olla
toimikunnan jäseniä ja metronsuunnittelu-
toimiston toimihenkilöitä. Lisäksi kaupungin-
hallitus päätti oikeuttaa näin asetetut asian-
tuntijaelimet kokoontumaan enemmän kuin
kolme kertaa ja kuulemaan asiantunti-
joita.

Toimikunnan asettamat neljä jaostoa oli-
vat: yleisten asiain, liikenneasiain, rakennus-
asiain sekä kone- ja sähköasiain jaostot.
Ensiksi mainitun puheenjohtajaksi määrät-
ttiin toimiston johtaja ja muiden puheenjoh-
tajiksi ao. osastopäälliköt. Jaostojen kokouk-
siin, kuhunkin erikseen, kutsuttiin asian-
tuntijoiksi kaupungin eri virastojen ja lai-

tosten palveluksessa olevia tai myös ulkopuolisia henkilöitä, jotka olivat asiantuntijoita kulloinkin käsiteltävän kysymyksen alalla, sekä määrättiin toimiston toimihenkilöitä esittelijöiksi ja sihteereiksi. Jaostojen kokousten pöytäkirjoihin otettiin asiantuntijoiden lausunnot. Asiantuntijoina oli vuoden aikana läsnä kaikkiaan 47 eri henkilöä.

Jaostojen toiminta kertomusvuonna selviää seuraavasta:

Jaosto	Kokouksia kpl	Läsnä-	
		Asioita kpl	olleita keski- määrin
Yleisten asiain	8	24	9
Liikenneasiain	1	6	4
Rakennusasiain	17	71	6
Kone- ja sähköasiain	36	75	6
Yht. tai keskimäär.	62	176	6

Metronsuunnitteluun käytetyt varat v. 1956—1966

Vuosi	mk	Vuosi	mk
1956	95 618	1962	266 164
1957	277 427	1963	229 311
1958	319 612	1964	253 155
1959	310 582	1965	454 895
1960	303 704	1966	1 878 079
1961	287 630		
		Yhteensä	4 676 177

Metronsuunnitteluun v. 1966 käytetyt varat

	mk
Palkkamenot	1 192 611
Huoneistomenot	172 020
Kalusto	48 220
Painatus ja sidonta	1 602
Tarverahat	33 535
Tutkimukset	220 528
Ulkopuoliset selvitykset ja lausunnot sekä opintomatkat ...	209 563
Yhteensä	1 878 079